Ч. 203 (10.586). Львів, субота 12. вересня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. шал. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—3 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл. Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
Ціна одного примірника 17 сот.

На розстайних дорогах.

Польща і ґарантійний пакт.

Біжучу сесію Ліґи Націй попередили відповідні наради між керманичами закордонної політики Англії і Франції, щоби підготовити прилюдно обговорення західнього ґарантійного пакту на терені Ліґи. Висліди відвідин Бріяна в Льондоні уважається небезпечними для Польщі.

Перед аґітаційною подорожею Скшиньского до Америки Бріян вав обіцяти йому забезпечення польських кордонів. Тому поголоски про льондонську конференцію та чемности, які тепер роблять французькі дипльомати німецьким, викликують переляк в польських політичних колах. Вже від довшого часу горлає польська преса про те, що польські границі стають предметом торгу.

Цей переляк степенує ще намірене вступлення Німеччини до Ліґи Націй, вступлення, так незвичайно підтримуване Англією й Францією. І тут можемо обсервувати живне явище. Реакційна польська преса лякається, що з хвилею інсталяції Німеччини в Союзі Народів ця установа перетвориться в терен боротьби, стане вихідною точкою Німеччини до наступу на територіяльні постанови версайського трактату, в першу чергу на польські границі. Бажаючи злагіднити небезпеку, польська преса домагається постійного місця в Раді Ліґи Націй на рівні з Німеччиною. Значить, Польща бажає створити в Ліґи своє забороло проти німецьких посягань. А прецінь в недалекій минувшині польська преса, особливо реакційна, відверталася від Ліґи Націй, глумилася з віри ґр. Скшиньского в цю міжнародню установу, а навіть погрожувала виступленням Польщі з Ліґи Націй. Єдину забезпеку мира бачили польські впливові політики не в основах Ліґи Націй, тільки в мілітарних союзах, звернених проти Німеччини і СРСР., які одночасно творилиб охоронний вал версайського трактату. Зміцнення Німеччини шляхом приноровлення пляну Доза та лаґідне відношення теперішнього французького кабінету вважається великою небезпекою для Польщі. Заповіджена в близчій або дальшій будучині ревізія західних границь Польщі є нічим иншим, тільки „четвертим поділом Польщі", „бритналем до трумни відродженої Польщі". В звязку з цим в польській масі починає зростати песимізм, який є показчиком того, що державна ідея не вкорінилася глибоко в польській масі, як про це запевнює світ польська націоналістична преса.

Одначе не тільки намірене вступлення Німеччини до Ліґи Націй тривожить польську громадську думку. Ще більше тривожним є поширюване пересвідчення, що ґарантійний пакт тільки тоді втягне в свою орбіту схід, коли Польща й инші окраїнні (балтійські) держави приєднаються до антирадянської акції Англії. Цей натиск Англії на ціненню Польщі, по котрім боці барикади вона хоче виступати, викликує панічний страх. Ясно, що на випадок удару Англії з СРСР. Польща перша мусітиме протиставитися мілітарній могутности радянського союзу. Звязок Польщі з Англією за ціну обняття польської республики ґарантійним пактом означає викликання воєнних настроїв на межі між Чорним і Балтійським морем. Блиск Дамоклевого меча над Польщею хіба не заохотить ніякої держави вкладати капітали в польське господарство; навпаки непевне положення буде відстрашувати заграничний капітал. До тогож Англія бажала би в протирадянському фронті мати Німеччину і Польщу, дві держави, яких однолінійність політична з природи річи є виключена. Тому то — як на основі історичного досвіду заключує польська права преса — в рішучій хвилі Англія може пожертвувати Польщею в користь Німеччини.

В тзв. демократичних польських колах, обтяжених ідеольоґією Пілсудского, яким маячиться похід на Київ, виринає сподівання, що війна проти СРСР. може принести Польщі в дарунку дальше поширення границь Польщі на схід. Одночасно зроджується можливість зєдинення Литви з Польщею. Ці кола бачать спасення Польщі в союзі з балтійськими державами та в пляні поширити його на осередню Европу, піддавшись під протекторат Англії, тим більше, що супремація Франції починає зникати, а за те ростуть впливи Англії на европейському континенті. В таких умовах можливою є зміна ролі Польщі, яка з жандарма Франції може стати оборонцем інтересів Англії. Та одначасно зроджуються сумніви, що „нова Росія", царистична чи демократична, буде змагати до ревізії своїх західних границь і васального підпорядкування собі Польщі. І тому на адресу Англії звертається домагання, щоби вона дала зі свого боку ґарантії, що так не станеться.

Ось так польські англьофоби і польські англьофіли безсило розводять руками, не знаючи, на котру стати. Бо і так зле, і так не добре. А всьому причиною проклаті границі на сході й на заході Польщі. Надії на Францію гаснуть, бож вона пройнята виключно своїми еґоїстичними інтересами, Англія — „перфідний Альбіон" тільки чигає на згубу Польщі, тому очі польських політиків, — хоч як це дивне! — починають звертатися на схід до червоної Москви.

Сяк чи так, а польська закордонна політика находиться на розстайних дорогах. Ф. Ф.

Жидівська кольонізація Півд. України.

II.

Нова Палестина на Україні. — Скриті цілі жидівських комуністів. — Шляхом політики Катерини Вел. — Проти торгу українською землею.

І так у заключеній недавно між урядом СРСР. та американською жид. організацією „Аґро-Джойнт" умові про відступлення на жид. кольонізацію в 1926 р. 261.000 акрів землі на півд. Україні і півн. Криму (про це вже була в „Ділі" згадка — пр. Ред.), рад. уряд ґарантував жидівським поселенцям, що скольонізована ними українська земля ніколи не буде їм відібрана! Це застереження наводить на думку, що земля дається не просто хліборобам, а Жидам як національній групі. Таке трактування справи жид. кольонізації потверджується також фактом, про який м. и. говорилось на недавньому сіоністичному конгресі у Відні. Отож радянське правительство зробило через окремого представника пропозицію міжнародній сіоністичній організації, щоби вона всю жидівську еміґрацію скерувала замісць до Палестини, на Україну і півн. Крим, обіцяючи даром величезні земельні простори, на котрих має повстати нова Палестина! Як бачимо, тут уже ні при чім огляди соціяльної натури.

Ціль такої пропозиції американський часопис „Ню-Иорк-Американ" добачує в тому, що рад. уряд хоче зєднати собі ласку американських і англійських жидівських мільонерів. Жиди-комуністи, які в Рад. Союзі відограють керуючу ролю, звертаються до жидівської світової буржуазії з проєктом нової Палестини на українській території, хотячи за одним махом убити кілька заяців: 1) заманіфестувати перед цілим жидівством свій ніколи й ніяким інтернаціоналізмом незамазаний жидівський патріотизм; 2) захопити в свої руки не лише найкращу рілю чорноморської полоси, але згодом усю чорноморську торговлю й важні промислові осередки (Одеса, Херсон, Миколаїв, Катеринослав); 3) скупченням на одній просторі великих жидівських мас оминути небезпеку несподіванок при найблизшому перевороті; і 4) отримати негайно великі капітали зза кордону.

Коли така політика жидівських комуністів цілком зрозуміла, то зрозуміло є й солідарна поведінка московських більшовиків із Кремлю: підтримуючи цілою силою жидівську кольонізацію на півдні України, вони з гордістю можуть бачити в собі переємників ідеї своїх коронованих попередників, яка казала за всяку ціну відрізати Україну від Чорного Моря. Але ось за жидівськими й російськими комуністами СРСР іде у хвості й український уряд!

Не дивлячись на те, що місцеве українське населення зі зрозумілих причин дуже ворожо ставиться до захоплення Жидами земель, які лишилися порожніми також в наслідок масового вимертя людей в часі голоду 1921 р.; не дивлячись на те, що заселення Жидами південної України може потягти за собою в будуччині незвичайно шкідливі для України наслідки політичного характеру, українська радянська влада також сліпо йде на зустріч жидівським плянам утворити з півдня України нову Палестину і всіляко спомагає жидівську кольонізацію!

Жиди колишньої Росії, які завдяки національній політиці царського уряду не сміли переступати тзв. „черти осідлости", себто сутоукраїнських губерній і б. конґресівки, не маючи передусім права переїздити до Великоросії, — мають очевидно право на землю, коли дійсно хотять віддатися хліборобству, але з земельного фонду не України, тільки цілої колишньої Росії. З огляду на те, що істнуюча на південній Україні вільна земля не може вистарчити навіть для потреб самого українського хліборобського населення, яке з густо заселених округ України переселялось раніш і тепер переселяється на Передкавказя, над Волгу, на Сибір, в Середню Азію та на Далекий Схід, то для охочих до хліборобства Жидів земля може бути відпущена тільки там, де находять її українські хлібороби, коли примушені бувають кидати свій рідний край.

Деяка частина Жидів могла би дістати й на Україні землю, але там де вони живуть тепер, або в поблизьких околицях, з колишніх поміщицьких земель, приписуючись до українських земельних громад. Коли-ж в місцях теперішнього замешкання Жидів землі для них не знайшлося-б, то єдиними місцями для їх переселення можуть бути тільки надволжські, передкавказькі, або сибірські вільні землі, а ніколи землі південної України.

Тягу Жидів до землі, якщо вона не викликується штучно, ріжними спекуляціями на гроші жидівських капіталістів, треба очевидно попирати. Треба з нього скористати і

Трохи Жидів з України, позбутися спрямовуючи їх переселення на Пе- редкавказзя, над Волгу і в Сибір та Середню Азію. Це потрібно для оздоровлення національних і со- ціяльних відносин в українському селі і місті, особливо на Правобе- режу. Це корисно не тільки для Українців, але і для самих Жидів, бо чим менше їх остане на Україні, тим нормальнійше уложаться жи- дівсько-українські відносини. Але під ніякою умовою український на- рід не погодиться з тим, щоби відбита ним свого часу від кочев- ників земля на півдні України, яку століттями сини його поливали сво- єю кровою і своїм потом, була ско- льонізована Жидами і в цей спосіб створилася небезпека відірвання цієї частини українсько-національ- ної території від головного пня, від- різання України від Чорного Моря.

Південна Україна і так дуже роз- ріджена чужонаціональним елемен- том. Тут істнують численні кольо- нії: німецькі, болгарські, вірмен- ські, грецькі і и., як залишок зга- даної вже російської кольонізацій- ної протиукраїнської політики ми- нулих століть. Замісць старатися ці кольонії оточити валом густого українського хліборобського насе- лення, радянський уряд, віддаючи Жидам „во віки вічні" українські ґрунта, виразно припинює роз- ріст українського населення і ви- пирає його з його рідного краю. Мало того: український радян- ський уряд іде ще дальше. Ось сам голова народніх комісарів УСРР Чубар заявив на останньому зїзді рад, що в міру зросту жидівської хліборобської людности в херсон- ській окрузі будуть там утворені жидівські районн й адміністраційні округи та автономічна жидівська територіяльна дільниця. „Дуже мо- жливо — заявив Чубар — що вдасться нам (!) утворити там ав- тономічну **жидівську респу- бліку!"**

Проти такої поведінки україн- ського радянського уряду, яка явно йде всупереч соціяльним і націо- нальним інтересам українського на- роду, треба протестувати з цілою рішучістю, домагаючись одночасно, щоб, навпаки, український радян- ський уряд протиділав акції жидів- ських і московських комуністів, які мають на увазі одні — національ- но-жидівські, а другі — великодер- жавницькі російські інтереси. Прав- да, сіоністи, які є проти більшо- вицької кольонізаційної імпрези, лякаючись у ній поважної перепо- ни для еміґраційного руху до Па- лестини та для допливу громад- ських жидівських грошей на пале- стинські цілі, твердять, що вся та кольонізаційна затія є лише пу- стим, позбавленим поважного змі- сту, демагогічним атутом задля роз- добуття фондів від наївних жидів- ських мілїонерів в Англії й Амери- ки, та що з хвилиною, коли ці фонди перепливуть на територію СРСР. — прийде кінець усій жидів- ській кольонізації на Україні. Цей арґумент не промовляє до переко- нання, коли згадаємо, в чиї руки попадуть ці гроші. Та колиб і була в цьому частина правди, то вигри- вання таких демагогічних атутів найвисшими представниками **укра- їнської** радянської влади не йде в парі з вимогами поваги, якої вимагають від тої влади всі **Укра- їнці.**

Конґрес Мира й Українці.

Мужній виступ сенаторки О. Левчанівської. — Крутарства польського делеґата

Струсина політика польського у- рядового ПАТ-а є дійсно звору- шливою. Все те, що діється у світі і що торкається Польщі, а моглоб бути неприємним для „народово- чуйonцих" патріотів — зі стоїчним спокоєм промовчується. Просто — ані словечка у телеґрамах аґенції, яка, здавалось би, є покликана для всестороннього й обєктивного ін- формування преси і для цієї цілі розпоряджає величезним штатом краєвих і закордонних кореспон- дентів, ну й очевидно — величез- ними фондами. Ця політика про- мовчування виявляється теж постій- но у відношенню до подій на те- рені польської держави, які — на думку ПАТ-а — або взагалі непо- трібно заісґнували або не повинні дістатися до відома закордонної преси (нпр. характеристичне для того другого випадку відношення ПАТ-а до голосного процесу трьох українських послів, членів поль- ського сойму, будь-що-будь події історичного значіння!).

І колиб не чужинна преса, окре- мі часописні кореспонденти чи не- дискреція когось із богів, прожи- ваючих на ПАТ-івському Олімпі, читачі газет, друкованих у поль- ській републиці, так і ніколи не дізнались би про силу подій пер- шорядної ваги. Згадаймо лише про інтервенцію французького посла у Варшаві з доручення Бріяна в справі припинення масових екзеку- цій: вістка про цей факт, що зай- шов у Варшаві, пробила собі до- рогу до польської преси щойно через Париж і Женеву!

Останнім випадком, який враз з урядовим джерелом інформацій ста- ралась промовчати ціла польська преса, був виступ Українців і Ли- товців на Конґресі Мира у Парижі, і звязана з тим виступом нова бо- люча компромітація польського престіжу за кордоном, про яку мо- жемо судити з понизшої власної кореспонденції.

—

Париж, 6. вересня.

5. вересня ц. р. на Конґресі Мира у Парижі, несподівано виринула справа національних меншостей в Польщі, а то в звязку з внесенням щоби домагатися від Ліґи Націй, щоби вона перейняла контролю над совісним виконанням міжнарод- ніх договорів і зобовязань у спра- вах національних меншостей. Вне- сення передбачувало створення в Лізі Н. спеціяльної комісії, що зі- бралаб усі ті збірні й розсіяні по договорах зобовязання, та переві- ріовалаб їх реалізацію.

При цій нагоді представник Ли- тви виголосив палку промову про- ти польського режіму на Виленщи- ні та заявив, що Литовці ніколи не погодяться з приналежністю Вильна до Польщі.

Після того забрала слово укра- їнська **сенаторка Олена Левчанівська.** Вона вказала на численність 7-ми міліонового українського населення, що опини- лось під Польщею, та на його до- тогочасне прастаре історичне ми- нуле й культурні надбання, і пере- вела порівнання з тим станом, я- кий утворився після проведення рижської смуги. Свої річеві виводи п-ні сенаторка арґументувала бага- тим статистичним матеріялом, го- ловно з ресорту польського м-ства освіти й віроісповідань. Сухі фак- тичні дані про масове відбирання й нищення українських б. уніят- ських і потім православних церков і також масове зачинювання укра- їнських шкіл, яке ведеться по ни- нішній день, зробили на присутніх, серед яких засідали найсвітліщі уми західних держав, величезне враження.

Очевидно, що польський делеґат, яким був „лівий" „Визволенец" Ли- пацевіч, вважав своїм обовязком як мога затерти враження промови сен. О. Левчанівської, дарма, що і він не в силі був заперечити фак- там. Він покликується на „молодість польської державности" та брак досвіду (!) в новоствореної поль- ської адміністрації, поліції і судів-ництві. **„По цій дорозі буде- мо й дальше іти, а міжна- родньої контролі в спра- ві меншостей не боїмося"**

СЛАВЯНИН.

Славянство і Росіяне.

(Всеславянскій календарь Пламя — 1926 г.)

„Всі славянські ріки мусять зли- тися в російськім морі" — цей ідеал колишніх московських славянофілів був по суті ідеалом всієї урядової Росії, а з бігом часу перетворився у таємну мрію ширшого російсько- го суспільства. Відомий францу- ський письменник Меріме казав, що коли добре пошкрабаєте Росіянина, то добудете Татарина. Може влас- не у цім і полягає корінь тої отрує панросіянізму, якою пересякнута душа справжнього Москаля. І хоч кожному тепер відомо, що пожад- лива московська меґальоманія яви- лася джерелом ненависти до Росії з боку всіх поневолених нею наро- дів і припровадила врешті до роз- валу великої евразійської держави, але це душі московської це змінити не могло, і перед нами тепер прохо- дить дивне видовище. Російська політична еміграція, що уявляє із себе вислід і разом з тим жертву зазначеного отже розвалу, не тіль- ки не позбулася старої велико- державницької пожадливости, а навпаки ще яскравійше виявляє свої меґальоманські почуття і тен- денції.

Ідейні верхи російської політич- ної еміграції зосередилися тепер у Чехословаччині. Там діяльно пра- цює і кілька російських видавництв, з між ними ліво-народницьке „Пла- мя". Цими днями „Пламя" випу- стило у Празі під досить крикли- вою обгорткою московського сма- ку „**Всеславянскій кален- дарь на 1926 г.**", який має реґу- лярно виходити й далі. Цей кален- дар може й помимо волі його ре- дакторів, з цілковитою наочністю виявив перед нами душу сучасного московського демократа під погля- дом національно-державним.

Треба признати правду, що дум- ка видавати щорічно всеславянський календар, хочаб і російською мо- вою, не є злою думкою. Навпаки, славянські народи так мало знають один одного і так багато поміж ними звогнилося непорозумінь і ворожнечі, що тільки бажаними моглиб бути обєктивна та сумлінна всеславянська інформація з одного боку і чесний та розважний голос в оборону слабших, скривджених славянських народів — з'другого. Ли- ше ці умови моглиб утворити raison d'être для всеславянського видання; але якраз нічого подібного ви не знай- дете у Всеславянськім календарі ро- сійських народників. Це властне не все- славянськ... а просто московський календар з невеличкою домішкою де-яких інформацій про славянські землі. Я не перебільшу, як що за- значу, що 3/4 „всеславянського ка- лендаря присвячено Росії і Росія- нам. І зроблено це просто з яко- юсь дитячою отвертістю. На кож- ній сторінці місяцеслова маємо від- діл „**головнійших подій** з 1914 р.". Як що ви сподіваєтесь знайти там інформації про те, що творилося в останні 10 років у славянських народів та в славян- ських державах, то помиляєтеся, — там ви знайдете лише відомости про бувшу і сучасну **Росію**. По- руч з цим знов же таки на кожній сторінці маємо „прикажи та при- слівя **російського** народу" і „**російські** народні прикмети та повіря".

Далі знов іде деклінація в ріж- них відмінках Росії і Росіян, мимо- хідь у статті п. Мякотіна згадуєть- ся про Малоросію (sic!), яку, мо- вляв, московський цар Алексій ми- лостиво „прийняв у підданство", а потім, лише на 62 сторінці всесла- вянський календар переходить до инших країн. Якіж то країни? Як що ви гадаєте, що славянські, то знову же помиляєтеся. Це Естонія, Латвія і Литва. Якеж вони ма- ють відношення до всеславянсько- го світу? А дуже просте: вони вхо- дили в склад російської Імперії і очевидно, мусять бути з нею звя- зані на віки-вічні. Далі йде стаття про Бесарабщину, написана виз- начним російським есером М. Сло- нимом. З цієї статті довідуємося, що „історично, економічно і куль- турно Бесарабщина тяжить до Ро- сії... Росія, також як і кожний Ро- сіянин (!) продовжують вважати Бесарабщину частиною території **російської** держави".

Не менш цікава стаття якогось п-на З. Ашкиназі (истинно-росій- ське прізвище!), що має наголовок „Подкарпатская Русь". Наведу з неї кілька рядків:

„Усієї людности в Підкарпатській Руси нараховується 606.563; в цьо- му числі: **росіян** (русскихъ) 372.884 або 62,26 прц., Мадярів 102.144 або 17·03 прц., Жидів 80.159 або 13·35 прц., Чехів і Сло- ваків 19.737 або 3·29 прц., Румунів 13.610 або 2·24 прц., Німців 10.460 або 1·74 прц.

„По другий бік Карпатів у Гали- чині або Лемківщині мешкає так само російське племя — „лемки"... „Коли мандруєш по цій мальовни- чій країні, то дивуєшся, наскільки схоронився тут російський тип, ро- сійська мова, російський характер побуту, будівель, одежі... Почува- єш себе так, ніби чудом попав у вологодське або олонецьке село. На ганку хати сидить старий дід і вітає чистою російською мовою: „Слава Ісусу Христу!"

Прочитавши такі дива дивні про наших закарпатських братів, пере- хрещених на Росіян ще й вологод- ських чи олонецьких, я кинувся шукати статтю про Галичину. Справ- ді, коли маленькому Закарпаттю, що вже починає стогнати під „го- стинними" Чехами, присвятив сла- вянський календар біля 550 рядків, то Галичині не гріх присвятити і цілу тисячу. Та де там! На самих останніх сторінках календаря Гали- чині відведено 60 рядків петіту в дуже, я сказав би, слизькій статті п. Гехтера, який пристосовуючись до загального тону московсько-сла- вянського календаря, очевидно, хо- тів і капітал придбати і невинність схоронити.

Про Україну взагалі, про її на- ціонально-державні та культурні змагання і досягнення, про її літе- ратуру, про українську і зокрема про галицьку еміграцію в їх су- спільно-політичним угрупуванням і т. д. нема у „всеславянськім" ка- лендарі нічого. Теж саме доводить- ся зазначити і відносно Білорусів. За те цілий ряд сторінок занято відомостями, які жадного відношен- ня до славянства не мають і вза- галі нікому непотрібні або всім ві- домі.

За всім цім треба визнати, що „Всеславянський Календар на 1926 г." має своє значіння — коли хочете, то навіть позитивне, а в кож- ному разі повчаюче: Славянин, який уважно перегляне цей календар, му- сить зрозуміти, а ще більше відчу- ти національний світогляд і психо- льогію того східного монголо-сла- вянського родича, що тим чи ин- шим шляхом змагає до диктатури над своїми ближчими й дальшими су- сідами. Він завжди дивився на них і тепер дивиться згори вниз, як на невеличку частину славянства, пер- соніфікованого у першу чергу ним самим.

— ось буквальна заява п. Липацевіча, яка мала бути запевненням „поправи“, та зробила фатальне враження бундіючного вивову.

Тому не дивниця, що конгрес прийняв одноголосно згадане внесення у справі національних меншостей.

Збори дяків.

Дня 9. вересня п. р. в 9. годині рянку почалися надзвичайні загальні збори Т-ва „Взаїмна Поміч Дяків у Львові“. На порядку нарад стоять: справа впосаження дяків і справа станового часопису.

Зборами проводить о. Е. Дуткевич, парох церкви св. Петра і Павла у Львові. За президіяльним столиком засідають крім того секретар товариства п. Кенщгальський і відпоручник консисторії о. Д. Лопатинський.

Провідник зборів о. Дуткевич складає короткий звіт із діяльности виділу в справі 1. точки. З нього видно, що виділ робив усе, що було в його силах відносно поправлення долі дяків. Між иншим виділ постарався про дяківську прагматику, яка стає в обороні дяківських прав. Згідно з прагматикою, наприклад, священик не може звільнити дяка самовільно з посади, а мусить передати справу висшій інстанції, яка без дисциплінарного доходження теж дяка звільнити з посади не може. Виділ вносив крім того меморіяли до уряду, до міністерства освіти та до соймових клюбів українського та инших в яких докладно засував невідрадне матеріяльне положення дяків та просив їх, щоби причинилися на соймовій арені до належного їх виінучання землею і платнею. Крім цього висилав виділ кілька разів депутацію до митрополита теж у справах дяківського забезпечення. Дяки завдяки заходам виділу можуть діставати від митроп. консисторії стабілізаційні грамоти на посади сталих дяків. Для дяків введено консисторією уніформи, які схожі до священичих одягів.

По звіті з діяльности виявзується горяча дискусія. Від кожного бесідника довідуємося про одну найпекучійшу справу а то про недостачу хліба, цілковиту матеріяльну незабезпеченість та нужду. Закон законом, конкордат конкордатом, зараз він проведений в життя не буде, а хліб їсти треба зараз. Звідси зрозуміле домагання бесідників негайного наділення дяків землею на основі консисторського розпорядку.

Присутних не переконують ніякі аргументи про те, що такий розпорядок неможливий, що ніхто не може примусити священика до відступлення дякові якоїсь частини поля. Не переконує їх і правнича аргументація адв. д-ра Яцкевича. Вони домагаються поля негайно не зважаючи на те, чи буде воно їм дане силою консисторського розпорядку чи на основі доброї волі священика. Слід підкреслити, що на зборах переважає настрій проти духовенства. Причиною цього факт, що священики не оглядаючися на ніщо звільняють подекуди дяків із посад самовільно.

Один з бесідників зачіпає справу дяківської освіти та дяківського відношення до громадської та культурної праці на селі. Він вимагає від дяка певної освіти (4 кл. гімн. або 7 виділових клясс на будуче) і вишкування. Коли буде одно й друге то щойно тоді дяк відповість свому завданню у громадянстві.

Инший з бесідників сказав: Дяки привязані до своєї церкви та обряду, вони їх піддержують, але вони можуть її і нищити. Дяки можуть зробити дуже багато добра, але можуть зробити теж дуже багато зла.

* * *

Нав'язуючи до цитованих щойно слів одного з бесідників про те, що дяки можуть зробити багато добра, але можуть зробити ще більше зла, хочемо і ми висловити нашу думку у цій справі. Безперечно, що професія дяків є в нас найпонужденнійшою. Нині жити з дяківських доходів неможливо. А через те професія дяка є силою обставин побічною професією. Дяками є в нас ремісники і господарі на своєму грунті. Одні та другі трактують дяківські обовязки як побічні заняття. Дяки-професіоналісти переводяться завдяки нужді та незабезпеченню. Через те мало в нас кваліфікованих, іспитованих дяків. А майже ніхто не заперечить, що сяк-так можливо забезпечений дяк, якщо він розпоряджає деякою освітою, може відіграти велику ролю на селі.

Дяківський стан нині в нас занедбаний та упосліджений усіми, а це не приносить чести ні духовенству, ні церкві, ні народові. Очевидно, що всякі непокликані чинники стараються використати це невідрадне положення дяків для себе. Вони роздувають між ними невдоволення перш за все з духовенства а далі то й з церковної єрархії. Раз посіяний роздор та ненависть використовують ті непокликані з користю для себе а з великою шкодою для духовенства і церкви.

А майже кожний парох без великого ущербку для себе міг би з власної волі наділити дяка кусником землі, міг би причинитися до його матеріяльного забезпечення та моральної ізоляції перед шкідливими [illegible] впливами. Як би так сталося, то не треба було би чекати аж на конкордат і на польський закон і не треба було би понижувати себе обіцянками на землю чи платню для дяків на підставі знов тогож польського закона чи польського конкордату.

Хто мав нагоду на останньому зізді слухати ті нарікання дяків на нужду, бачити те невдоволення з духовенства та ненависть до нього, той напевно в душі мусів признати слушність дякам. Бож подумати тільки, що для поправи долі дяків треба було ждати аж на польський конкордат, щоби мати змогу запевнити дяків про їхнє забезпечення але аж в будучині. Та це пахне чимсь несимпатичним, чимсь нещирим і скидається на самопониження.

Доброї волі, бодай крихітку доброї волі з боку наших парохів, а всеї тої ненависти, всього того крику, всіх тих неприємностей не було би. Дяки були би віддані щиро а не на словах церкві і на цілій лінії піддержували би та закріплювали між народом повагу духовенства. На жаль тої доброї волі недостає. Але саме недостача її може привести дуже шкідливі овочі для духовенства, церкви і для народу. Бо в чиїм же інтересі лежить ворожнеча між дяками і духовенством? В нашому національному напевно ні.

* * *

Збори приняли такі постанови:

1) Вислати депутацію до Ексц. Митрополита з проханням, щоби Митрополит подбав про зрівнання дяків з органістами латинського обряду при виданню урядом виконавчого розпорядку до конкордату і щоби дякам приділено належну кількість поля з ерекціональних грунтів у часі їхньої парцеляції.

2) Просити ординаріят про видання духовенству наказу, щоби воно придержувалося стисло приписів дяківської прагматики у відношенню до дяків.

3) Просити Ексцеленцію, щоби поручили духовенству відступити дякам якусь частину поля під осінні засіви чи то на рахунок будучого їх приділу, чи бодай за якимсь малим чиншом, який дяки були би в силі платити.

4) Вислати депутацію дяків із усіх трьох єпархій до Варшави в цілі припильнування, щоби при видаванню виконавчого розпорядку до конкордату узгляднено права дяків на землю чи платню.

5) Дяківським органом визнано „Дяківські Відомости“, орган Т-ва Взаїмної Помочі Дяків з тим, що він має бути поширений.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Присуд пос. Ланцуцького.

10. 9. лодзький суд засудив посла Ланцуцького на 3 роки тяжкої вязниці з позбавленням горожанських прав.

Зірвання переговорів балт. держав із Польщею.

Женевський кор. „Н. фр. Пр.“ повідомляє про зірвання переговорів між представниками балтійських держав і Польщею. Причиною хитке становище Фінляндії, яка заявила, що не бачить для себе ніяких користей в балт. союзі. Зірвання пророкувало теж під впливом Англії.

Конференція з Німеччиною.

„Фос. Цтг.“ повідомляє з Женеви, що союзні великодержави предложили неофіціяльно нім. урядови день 29. 9. як реченець стрічі зі союзниками. Конференція булаб в одній з надбережних місцевостей озера Комо під проводом Мусоліні.

Промова Чемберлена.

19. 9. Чемберлен на засіданні С. Народів засував становище В. Британії в справі забезпеки европейського миру. Віддаючи справу Мосуля С. Народів, Англія дала доказ довіря до нього. Англійський уряд на місце давнього протоколу предкладає віддати умови державам, котрі забезпечили би мир на терені надзвичайно загроженім. Такі умови повинні мати оборонний характер, а заключувати їх слід під охороною С. Народів.

Долар амер. 6·06—6·08, долар кан. 5·60—5·65.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Останнє число „Діла“ сконфісковано за три місця передової статті п. з. „Ліга пануючих і союз поневолених“ і за кінець новинки п. з. „Не так легко примусити“.

— **Три нові засуди на смерть у Львові.** Перед трибуналом суддів присяжних у Львові під проводом радн. Невядомского засідали вчора Петро і Семко Салдати та Андрій Малоїл, обвинувачені за злочин убивства та намову до застрілення Олександра Дзюнки зі села Замок під Магеровом, звідки всі обвинувачені походять. До Дзюнки вистрілив Петро через вікно зі свого забудування дня 12. квітня п. р. і положив його трупом на місці. На основі вердикту суддів присяжних усіх трьох засуджено на кару смерти через повішення. Обвинувачені засуду не приняли і зголосили відклик і зажалення неважности.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Паки і паки.

(На маргінесі конгресу дяків.)

В давен-давна українські дяки в Галичині, на взорець українських священиків, не творили жадної станової організації. Щойно перед самою війною дяки оглянулись, що барабоня добра річ, але на протязі віків може легко перевістися і почали робити заходи щодо житнього хліба. Бл. п. галицький сойм вже ось-ось мав написати рецепту проти голодової смерти дяків, але прийшла всесвітня війна а за нею різні інвазії і справа загрузла в галицькім болоті.

1922 рік спокусився витягнути дяківську справу на сухійше місце і фактично зрушив її з калюжі на... калабаню.

„Товариство взаїмної помочі дяків“ скликало загальні збори і там, після вислухання служби божої і відспівання церковної пісні, посипалися „похвали“ на адресу духовенства.

Показалося, що два стани, які цілими століттями обслугували церкву, не знайшли між собою спільної мови і щиро та сердечно себе ненавидять.

Дяки зїхались у великім числі, в такім великім, що слово забирало по два і по три бесідники нараз, а деколи і всі присутні.

З цього могло вийти тільки добро.

І вийшло...

Дяки замісць одної організації створили аж три, а замісць жадного органу видали два і справа пішла як по милі „Мута“.

З огляду на те, що дякам дошкулював голод — позволено їм на ношення рясс і ковпаків, а зогляду на три організації — видано службову прагматику.

Митрополичий ординаріят видав поради для парохів, у яких доразджував прийти з поміччю дякам і дати їм пару моргів поля. Але ці поради поставили знову парохів у скрутне положення. Як тут передавати дякам пару моргів поля, коли це власність річпосполитої!...

Ця ідилія була причиною, що дяки зробили на днях надзвичайні загальні збори.

З судової салі.

Сенсаційна розправа в Перемишлі.

„Атентат“ на дир. Михайла Грицака.

Дня 9. ц. м. розігрався перед трибуналом судом присяжних окружного суду в Перемишлі епільог, а радше одна з картин епільогу відомих подій на перемиському грунті. Маємо на думці розпочату на весну п. р. нагінку на перемиських учнів української гімназії та на український мужеський Інститут. Жертвою тої нагінки впало кільканайцять наших гімназійних учнів, які незаконно арештовані мусіли відтак кинути гімназію, впав український хлопечий Інститут в якому роблено поліційні ревізії, а відтак розігнано з днем 1. червня всю поміщену там молодь, не даючи їй змоги ще один останній місяць ходити до гімназії. А в слід за тим посипались дальші репресії на цей Інститут, бо обмежено в ньому скількість питомців та з сторони Кураторії і нового директора української гімназії пороблено так далеко йдучі загострення, що Інститут стався по просту мертвим знарядом в руках директора. Потім прийшло обмеження фреквенції перемиської української гімназії до пятьох лише повітів, численні перенесення учителів і т. д. і т. д.

На тлі цеї психози і тих подій повстала легенда про намірений атентат на директора української гімназії в Перемишлі Михайла Грицака.

На лаві обвинувачених засіли перед судом присяжних в Перемишлі **Володимир Кубрак** студ. VIII. кл. гімн. і **Василь Колодій** абсольвент української гімн. в Перемишлі і б. студент університету у Львові — обвинувачені — збочили намагання [illegible]

На зборах не було богато людей, але крик був несогірший. Говорило звову по двох і трьох нараз. Одні зачинали словами: „Світлі збори!“ другі: „Світлоє собраніє!“, а всі однодушно стверджували, що під рясою так само живіт скаржиться як і під полотнянкою, а під ковпаком голова також сохне, як давнійше під капелюхом.

До якої міри гамір через збільшався видно з цього, що справа освіти дяків пропадала серед розмов на салі, а справа проводу в селі, попри вуха учасників вилітала на коридор.

Думаю, що не зашкодилоб дякам і цього послухати.

Галактіон Чінка.

ного скритовбийства на особі згаданого дир. Михайла Грицака.

Короткий зміст акту обвинувачення такий:

Дня 31. марта 1924 р. зявився дир. Грицак перед перемиським старостою повідомляючи його, що один ученик V. кл. гімн. (якого особи і досі не виявлено) подав йому до відома, що два дні раніше, себто 29. марта підслухав випадково на вулиці розмову трьох молодих людей, що планували атентат на його особу, вони буцімто говорили, що матимуть добру нагоду спратати директора після Шевченківського концерту, а колиб тоді не вдалося, то поговорять з терцівом. Побоюючись небезпеки, просив директор Грицак старосту охорони його життя. Отже староста віддав його достойну особу під опіку чотирьох тайних агентів, які берегли Грицака і його на кожнім кроці проводжали. Прокуратура вірить, що дійсно була змова на директора, який являється льояльним польським горожанином і як прихильник льояльної „обиватєльської“ праці в Польщі на кожному кроці і при кожній нагоді рішучо висловлювався проти всякої деструктивної роботи „зверотових живйолув рускіх“.

І ось пан директор дав доказ такого льояльного становища, усуваючи з програми гімназійного Шевченківського концерту декламацію „Сон“, як занадто радикальну і таку, що може дразнити як польський нарід так і почуття істнування польської державности у Східній Малопольсце, та в місце „Сну“ вставив декламацію „Чернець“. А також заборонив новий пан директор запросити деяких громадян, яких уважав дуже небезпечними, на згаданий гімназійний Шевченківський концерт. Цей концерт відбувся дня 6. квітня 1925.

Трапилося, що коли після концерту директор Михайло Грицак в асистенції двох учителів, гімназійного терціяна і під охороною чотирьох поліційних агентів вертав до дому, доглянули поліційні агенти, що якісь два мущини, які йшли кількга кроків перед директором, скрутили нагло до сіней одної камениці при вул. Казимірівській. Один з агентів скочив за раз за ними до сіней, а що вони видались йому підозрілими, з місця заарештував їх. Арештовані — це саме В. Кубрак і В. Колодій. При арештованих найдено револьвери.

У моментах, що вони мали при собі револьвери, з вітвертими — як реле... — поліція — безпечниками, що були на концерті Шевченка та вийшовши перед його укінченням прохаджувались в сусідстві „Народнього Дому“ аж до укінчення концерту, а потім йшли [illegible] кроків перед директором, у моменті що сіни камениці, куди вони були зайшли і [illegible] котрих мав зараз переходити [illegible] Грицак, були не освітлені та [illegible] на другу вулицю, що прилегали не [illegible] раціонально оправдати свої [illegible] у моменті, що в суттєвости так, як також у моменті, що в часі концерту мали — як каже один свідок — питати себе взаїмно, чи мають при собі револьвери, то у [illegible] иншиу моментах добачує прокуратура доказ що вони мали бути [illegible]

атентату і якраз зачаїлись на директора.

Очевидна річ, що цього всього було за мало. Треба було ще инших доказів, якогось звена, яке получилоб усі здогади в одну комбінацію про намірений атентат. Доказ такий треба було конче знайти. І ось одного ранком 29 квітня 1925 (отже в довгий час по мнимім атентаті) спадає на мужеський інститут поліційна ревізія, яка на коридорі в плащі одного учня находить між иншими клепсидру „смерть особачі дня 6 квітня 1925". Цей факт доповнює мізи і лучить обі кінці всіх здогадів в одну цілість, як доказ істнування змови і її майбутнього зреалізування в дні 6 квітня 1925, — себто тоді, коли якраз арештовано обвинувачених.

У дальшому освітленню цеї справи послугується акт обвинувачення виводами про „виротову" діяльність невдоволених українських елементів та фактами убійства Твердохліба а в Перемишлі бл.п. дир. Матвієса доказує, що злочинні елементи йдуть по лінії усування льояльних для польської держави громадян. За такого найльояльнійшого обивателя представляє акт обвинувачення якраз дир. Михайла Гринака.

До розправи покликано сімнайцять свідків та знавця рушникарства. Лава присяжних суддів зложена з самих Поляків і кількох з другої „меншости народової". Розправі проводить радник Павр. Боронить адвокат д-р Володимир Загайкевич.

Зі спорту.

Нині, в пятницю, в год. 2. по пол. перший день VI. Запоріжських Ігрищ, які тріватимуть три дні. Участь беруть змагуни з цілого краю. Ігрища відбуваються на площі „Сокола-Батька" при Стрийській рогачці.

Оповістки.

Український мішаний хор Д. Котка:
У суботу 12.IX. — Борщів.
У неділю 13.IX. — Борщів.
У понеділок 14.IX. — Скала.
У второк 15.IX. — Скала. 115 9—?

Прогулька Т-ва „Плай" на Чорну Гору коло Грибович відбудеться в неділю дня 13. вересня п. р. Збірка в год. 8. рано на замарстинівській рогачці (остання стація трамваю ч. 10), поворот в год. 16. евент. залізницею. Перекуску треба взяти зі собою. 2—2

Присилайте передплату!

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру О. Мітчевич:

Хоростків Саля Сокола.
14. IX. „Маруся Богуславка".
15. IX. „Пан Твардовський".

Теребовля Саля Просвіти.
16. IX. „Він".
17. IX. „Хмара".
18. IX. „Дні нашого життя" (прощальна вистава).

Вписи на У. В. Т. Ш. у Львові відбудуться від 1—15. жовтня п. р. Дня 15. жовтня почнуться заняття на рік 1925/26.

Збори дяківські повіта турчанського відбудуться в читальні „Просвіти" в Турці н. Стр. дня 16. вересня 1925 в год. 11 рано. 1—1

Загальні Збори Кружка УПТ. „Рідна Школа" в Збаражі відбудуться дня 29. вересня 1925 в 11 год. перед пол. в салі „Українського Дому" в Збаражі. 434

Для студентів Техніків! Інформації в справі технічних студій в школах всіх типів в краю і за границею уділяє „Кооператива Основа" (Львів, Супінського 21), від 25 вересня до 5. жовтня п. р. 1-3

Дрібні оголошення.

Андрій Женчук з Гартакова пов. Сокаль пошукує свого батька Иосафата Женчука, що має бути на посаді в якімсь дворі. Хто знав би що про него зволить ласкаво донести до Адміністрації. 433 1—3

Рутинований концпієнт, доктор права, шукає заняття. Зголошення: Адміністрація „Діла". „Сейчас". 437 1—3

Укінчена семинаристка прийме лекцію на селі. Зголошення С. С. Адм. „Діла". 438 1—3

Оголошення.

За оголошення Редакція не відповідає.

Комунікат.

Кружкам УПТ. і Шан. Громадянству до відома. Рішенець Загального Зїзду УПТ-ва установила Головна Управа УПТ. на 2. листопада 1925. Годину, місце й денний порядок подасться пізнійше. Звертається увагу, щоби Кружки УПТ. відбули по можности до того часу свої Загальні Збори та вибрали своїх відпоручників на Зїзд, подаючи зараз їх імена Головній Управі до відома. — Всі Кружки надішлють негайно звідомлення з діяльности за 1924/5 р. на розісланих квестіонарах, щоби можна узглядниги їх діяльність у річному звідомленні УПТ-ва.

435 1—1 **Головна Управа УПТ.**

Звичайні Загальні Збори

Кружка УПТ. ім. Б. Грінченка у Львові відбудуться дня 27. IX. 1925 в год. 4 по пол. в домівці школи при вул. Городецькій 95, з слідуючим порядком:

1) Відчитання протоколу з послідних Загальних Зборів, 2) Звіт уступаючої Старшини, 3) Звіт Контр.-Комісії, 4) Вибір нової Старшини, 5) Вибір делегатів на Звичайні Загальні Збори Г. У. У. П. Т. 6) Внески і запити членів. — Якщо в год. 4. не явиться відповідне число членів — Збори розпічнуться в год. 4 і пів без огляду на скількість присутніх.

Львів, 10. IX. 1925.

М. Стоцький, голова. 436 1—1 **В. Тарнавський**, секретар.

Подяка.

Неумолима смерть забрала нам нашого Найдорожшого Батька і Дідуня о. Евстахія Цурковського, пароха в Настасові.

Прибиті тяжким горем складаємо сердечну подяку Всім, що причинилися так до злагіднення терпінь як і до звеличання похорону Покійного. Передовсім дякуємо Їх Ексцеленції о. Митрополитові Андреєві за щирі слова потіхи в тяжкій недузі Покійного, відтак Всечесн. Отцям: о. крилошанинові Володимирові Громницькому з Тернополя і о. деканові Ізидорові Глинському з Буцнева за провід в похоронах, як рівнож за участь в похоронах Всч. оо.: о. сов. Слюзареві з Сущина, о. сов. Мих. Світенькому з Ладичина, о. сов. Иосифові Ганкевичеві з Красного, о. сов. Евгену Лопатинському з Прошови, о. сов. Льву Кочієві з Березовиці, о. сов. Евгену Каролеві з Микулинець, о. Корнилі Бачинському з Мишкович, о. сов. І. Райтеровському з Бавовова, о. Антон. Онуферкові з Козівки, о. Василю Глуховецькому з Острова, о. Чубатому з Луки вел., як також Всч. оо. обр. лат.: о. кан. Андреєві Іваньчишакові, о. кан. Фр. Паліхлєбові з Настасова, о. Едвардові Тіхому, катех. з Лошнева, о. Генджакові з Ладичина і о. Хаблі з Ходачкова. 432

Дякуємо рівнож сердечно Вп. Громадянам міста Микулинець, села Настасова та Лошнева і доокличних сіл, що з процесіями своїми взяли мимо непогоди масову участь в похоронах Покійного. Складаємо рівнож сердечну подяку Всч. оо.: К. Слюзареві, Л. Кочієві, Е. Кароле ві і Паліхлєбові та Вп. пп.: Volод. Мартиневичові, делегатові філії тов. „Просвіта" в Тернополі, Дмитрові Куріці і Ів. Бичекові, господарям в Настасові за прощальні слова. Як також музиці і хорові в Микулинцях і делегатам читалень „Просвіти" з доокличних сіл за участь та прегарні і оригінальні вінці. — *Діти і внуки.*

За редакцію відповідає І. Рудницький. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів. Ринок ч. 10.